

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MACIEJ SZPUNAR
της 19ης Ιουνίου 2014¹

Υπόθεση C-447/13 P

Riccardo Nencini
κατά

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

«Αίτηση αναιρέσεως — Πρώην βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου — Αποζημιώσεις για την κάλυψη δαπανών που προέκυψαν κατά την άσκηση των βουλευτικών καθηκόντων — Απαίτηση που προκύπτει από την εφαρμογή της διαδικασίας αναζητήσεως αχρεωστήτως καταβληθέντων — Κανόνες περί παραγραφής — Άρθρο 73α του δημοσιονομικού κανονισμού — Ημερομηνία ενάρξεως της παραγραφής — Άρθρο 85β των κανόνων εφαρμογής — Αρχή της ασφάλειας δικαίου — Αρχή της εύλογης προθεσμίας»

I – Εισαγωγή

1. Με την αίτηση αναιρέσεως, ο αναιρεσείων R. Nencini, πρώην βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ζητεί την ανάρτηση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης Nencini κατά Κοινοβουλίου², με την οποία το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως του Γενικού Γραμματέα του Κοινοβουλίου με αντικείμενο την επιστροφή ποσών που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως στον προσφεύγοντα νυν αναιρεσείοντα κατά τη διάρκεια της βουλευτικής θητείας του.
2. Με την εν λόγω αίτηση αναιρέσεως ανακύπτει μια καινοφανής πτυχή του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την προθεσμία παραγραφής απαιτήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι τρίτων.
3. Τα επιχειρήματα του αναιρεσείοντος, στο πλαίσιο των οποίων επικαλείται την αρχή της ασφάλειας δικαίου, αποκαλύπτουν ένα πιθανό νομοθετικό κενό σχετικά με την παραγραφή ορισμένων απαιτήσεων της Ένωσης. Η ανάλυση των συνεπειών του κενού αυτού υπό το πρίσμα της αρχής της ασφάλειας δικαίου εγείρει ένα ερώτημα σχετικά με τον ρόλο του δικαστή όσον αφορά τη διασφάλιση τηρήσεως της εν λόγω αρχής, σιωπώντος του νόμου.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — T-431/10 και T-560/10, EU:T:2013:290 (στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση).

II – Το νομικό πλαίσιο

4. Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, ο δημοσιονομικός κανονισμός της Ένωσης είχε θεσπιστεί με τον κανονισμό (ΕΚ, Ευρατόμ) 1605/2002³ και οι κανόνες εφαρμογής του με τον κανονισμό (ΕΚ, Ευρατόμ) 2342/2002⁴.

5. Το άρθρο 73 του δημοσιονομικού κανονισμού ορίζει:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων συγκεκριμένων κανονισμών και της εφαρμογής της απόφασης του Συμβουλίου που διέπει το σύστημα ιδίων πόρων των Κοινοτήτων, οι απαιτήσεις των Κοινοτήτων έναντι τρίτων καθώς και οι απαιτήσεις τρίτων έναντι των Κοινοτήτων υπόκεινται σε πενταετή παραγραφή.

Η ημερομηνία για τον υπολογισμό της επέλευσης της παραγραφής και οι προϋποθέσεις για τη διακοπή του υπολογισμού αυτού καθορίζονται στους κανόνες εφαρμογής.»

6. Το άρθρο 85β των κανόνων εφαρμογής, με τίτλο «Κανόνες παραγραφής», προβλέπει στην παράγραφο 1, πρώτο εδάφιο:

«Η προθεσμία παραγραφής των απαιτήσεων των Κοινοτήτων έναντι τρίτων αρχίζει να τρέχει από την εκπνοή της προθεσμίας που γνωστοποιείται στον οφειλέτη με το χρεωστικό σημείωμα κατά το άρθρο 78 παράγραφος 3 στοιχείο β) [των κανόνων εφαρμογής]».

III – Το ιστορικό της διαφοράς

7. Ο αναιρεσείων διετέλεσε μέλος του Κοινοβουλίου κατά τη νομοθετική περίοδο 1994-1999.

8. Όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, κατόπιν έρευνας της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κίνησε, τον Δεκέμβριο του 2006, διαδικασία επαληθεύσεως και, εν συνεχεία, διαδικασία ανακτήσεως ορισμένων εξόδων ταξιδιού και επικουρήσεως βουλευτών, τα οποία είχαν καταβληθεί στον αναιρεσείοντα κατά παράβαση των κανόνων σχετικά με τα έξοδα και τις αποζημιώσεις των βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (στο εξής: ρύθμιση ΕΑΒ).

9. Στις 16 Ιουλίου 2010, ο γενικός γραμματέας του Κοινοβουλίου εξέδωσε τη συνταχθείσα στην αγγλική γλώσσα απόφαση για επιστροφή του ποσού των 455 903,04 ευρώ, η οποία κοινοποιήθηκε στον αναιρεσείοντα στις 28 Ιουλίου 2010. Στις 16 Αυγούστου 2010, ο αναιρεσείων έλαβε το από 4 Αυγούστου 2010 χρεωστικό σημείωμα του γενικού διευθυντή της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών του Κοινοβουλίου, αφορών το επίμαχο ποσό.

10. Στις 7 Οκτωβρίου 2010, ο γενικός γραμματέας του Κοινοβουλίου εξέδωσε νέα απόφαση, συνταχθείσα στην ιταλική, η οποία αντικατέστησε εκείνη της 16ης Ιουλίου 2010. Η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε στον αναιρεσείοντα στις 13 Οκτωβρίου 2010, συνοδευόμενη από νέο χρεωστικό σημείωμα που αφορούσε το ίδιο ποσό και αντικαθιστούσε το αντίστοιχο χρεωστικό σημείωμα της 4ης Αυγούστου 2010.

3 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2002, για τη θέσπιση του δημοσιονομικού κανονισμού που εφαρμόζεται στο γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 248, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ, Ευρατόμ) 1995/2006, της 13ης Δεκεμβρίου 2006 (ΕΕ L 390, σ. 1, στο εξής: δημοσιονομικός κανονισμός).

4 — Κανονισμός της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 2002, για τη θέσπιση των κανόνων εφαρμογής του κανονισμού 1605/2002 (ΕΕ L 357, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ, Ευρατόμ) 478/2007 της Επιτροπής, της 23ης Απριλίου 2007 (ΕΕ L 111, σ. 13, στο εξής: κανόνες εφαρμογής).

IV – Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

11. Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 24 Σεπτεμβρίου και 10 Δεκεμβρίου 2010, ο τότε προσφεύγων, νυν αναιρεσείων, άσκησε δύο χωριστές προσφυγές αιτούμενος, στην πρώτη, την ακύρωση των πράξεων του Κοινοβουλίου που του κοινοποιήθηκαν στις 28 Ιουλίου και 16 Αυγούστου 2010 (υπόθεση T-431/10) και, στη δεύτερη, την ακύρωση τόσο των δύο αυτών πράξεων όσο και εκείνων που του κοινοποιήθηκαν στις 13 Οκτωβρίου 2010, καθώς και την αναπομπή της υποθέσεως στο γενικό γραμματέα του Κοινοβουλίου, προκειμένου να επανακαθορίσει το προς ανάκτηση ποσό (υπόθεση T-560/10).

12. Οι αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων που κατέθεσε ο αναιρεσείων στις δύο αυτές υποθέσεις απορρίφθηκαν από τον Πρόεδρο του Γενικού Δικαστηρίου⁵. Το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε τη συνεκδίκαση των υποθέσεων T-431/10 και T-560/10 προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

13. Κατά τη συνεδρίαση της 18ης Απριλίου 2012, ο αναιρεσείων παραιτήθηκε από την προσφυγή στην υπόθεση T-431/10.

14. Στις σκέψεις 22 έως 32 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε παραδεκτή την προσφυγή που ασκήθηκε στην υπόθεση T-560/10 ως προς το αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως του γενικού γραμματέα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 7ης Οκτωβρίου 2010 (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).

15. Προς στήριξη της εν λόγω προσφυγής, ο αναιρεσείων προέβαλε, κατ' ουσίαν, τέσσερις λόγους οι οποίοι αντλήθηκαν, πρώτον, από την παραγραφή, δεύτερον, από παραβίαση των αρχών της εκατέρωθεν ακροάσεως και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, τρίτον, από παραβίαση της ρυθμίσεως ΕΑΒ και, τέταρτον, από παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας.

16. Στις σκέψεις 34 έως 54 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε και απέρριψε τον πρώτο λόγο ακυρώσεως που αντλείται από την παραγραφή.

17. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, εν πρώτοις, ότι η πενταετής παραγραφή που προβλέπει το άρθρο 73α του δημοσιονομικού κανονισμού πρέπει να υπολογίζεται, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 85β των κανόνων εφαρμογής, από την εκπνοή της προθεσμίας που γνωστοποιείται στον οφειλέτη με το χρεωστικό σημείωμα. Εν προκειμένω, δεδομένου ότι στο χρεωστικό σημείωμα της 13ης Οκτωβρίου 2010 ως ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας είχε γνωστοποιηθεί στον αναιρεσείοντα η 20ή Ιανουαρίου 2011, η προθεσμία παραγραφής δεν είχε παρέλθει.

18. Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τον πρώτο λόγο ακυρώσεως του νυν αναιρεσείοντος, ο οποίος αντλήθηκε από την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας.

19. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι η κινηθείσα από το Κοινοβούλιο διαδικασία θα μπορούσε να είχε επισπευθεί, ιδίως εάν ληφθούν υπόψη ο χρόνος που παρήλθε μεταξύ του τέλους της κοινοβουλευτικής θητείας του αναιρεσείοντος και της ημερομηνίας εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, το γεγονός ότι τα συναφή λογιστικά έγγραφα βρίσκονταν ήδη στην κατοχή του Κοινοβουλίου, καθώς και το γεγονός ότι το Κοινοβούλιο θα έπρεπε να είχε δώσει τη δέουσα προσοχή σε επιστολή του αναιρεσείοντος με την οποία αυτός ζητούσε διευκρίνιση των όρων επιστροφής των επίμαχων ποσών.

5 — Αντιστοίχως, διατάξεις Nencini κατά Κοινοβουλίου της 19ης Οκτωβρίου 2010 (T-431/10 R, EU:T:2010:441) και της 16ης Φεβρουαρίου 2011 (T-560/10 R, EU:T:2011:40).

20. Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το Κοινοβούλιο παρέβη τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την αρχή της εύλογης προθεσμίας, ενώ αναφέρει ότι τυχόν παραβίαση της αρχής αυτής δεν συνεπάγεται την ακύρωση πράξεως παρά μόνον εάν η παραβίαση αυτή επηρέασε την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας του αποδέκτη. Εν προκειμένω, όμως, ο αναιρεσείων δεν προέβαλε κανένα επιχείρημα περί προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας, αντλούμενο από την αρχή της εύλογης προθεσμίας. Ως εκ τούτου, η εκ μέρους του Κοινοβουλίου παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας δεν μπορούσε να επιφέρει την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως.

21. Στις επόμενες σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως ως αλυσιτελή (σκέψεις 55 έως 63) και τους τρίτο και τέταρτο λόγους ως αβάσιμους (αντιστοίχως, σκέψεις 64 έως 101 και 102 έως 113).

22. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο, αφενός, διέγραψε την υπόθεση T-431/10 από το πρωτόκολλο, διατάσσοντας να φέρει κάθε διάδικος τα δικαστικά έξοδά του και, αφετέρου, απέρριψε την προσφυγή στην υπόθεση T-560/10 και καταδίκασε τον νυν αναιρεσείοντα στα δικαστικά έξοδα της υποθέσεως αυτής, περιλαμβανομένων των εξόδων της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων.

V – Τα αιτήματα των διαδίκων

23. Με την αίτηση αναιρέσεως, ο αναιρεσείων ζητεί από το Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και, σε περίπτωση ευδοκιμήσεως της αιτήσεως αναιρέσεως, καταρχάς, να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση ή, επικουρικώς, να καθορίσει με δίκαιο τρόπο το προς ανάκτηση ποσό ή να αναπέμψει την υπόθεση στη Γενική Γραμματεία του Κοινοβουλίου για τον εν λόγω καθορισμό.

24. Επιπλέον, ο αναιρεσείων ζητεί από το Δικαστήριο να καταδικάσει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στα δικαστικά έξοδα στις υποθέσεις T-431/10 και T-561/10, καθώς και στα έξοδα της αναιρετικής διαδικασίας.

25. Το Κοινοβούλιο ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως και να καταδικάσει τον αναιρεσείοντα στα δικαστικά έξοδα.

VI – Ανάλυση

26. Ο αναιρεσείων προβάλλει πέντε λόγους αναιρέσεως, εκ των οποίων οι τέσσερις πρώτοι συνδέονται ως ένα βαθμό με τους τέσσερις λόγους ακυρώσεως που προβλήθηκαν πρωτοδικώς.

27. Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως αντλείται από παράβαση των κανόνων περί παραγραφής και από παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της λογικής και της αποτελεσματικότητας. Στο πλαίσιο του προκειμένου λόγου αναιρέσεως, ο αναιρεσείων προβάλλει ένσταση ελλείψεως νομιμότητας του άρθρου 85β του κανονισμού εφαρμογής και, επικουρικώς, του άρθρου 73α του δημοσιονομικού κανονισμού.

28. Ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως αντλείται από παραβίαση των αρχών της εκατέρωθεν ακροάσεως και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, ο τρίτος από την εσφαλμένη εφαρμογή της ρυθμίσεως EAB και, ο τέταρτος, από παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας κατά τον προσδιορισμό του προς ανάκτηση ποσού. Τέλος, με τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, ο αναιρεσείων αμφισβητεί την καταδίκη του στο σύνολο των δικαστικών εξόδων στην υπόθεση T-560/10 και σε τμήμα των δικαστικών εξόδων στην υπόθεση T-431/10.

29. Το Κοινοβούλιο αντικρούει τους λόγους αυτούς υποστηρίζοντας ότι είναι अपαράδεκτοι ή αβάσιμοι.

30. Θα εστιάσω την ανάλυσή μου στον πρώτο λόγο αναιρέσεως, καθόσον οι λοιποί λόγοι αναιρέσεως πρέπει, για τους λόγους που θα εκθέσω συνοπτικά στη συνέχεια, να απορριφθούν εκ προοιμίου ως απαράδεκτοι ή αβάσιμοι.

A — Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως, αντλούμενου από παράβαση των κανόνων περί παραγραφής και από παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της λογικής και της αποτελεσματικότητας

31. Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως, ο οποίος βάλλει κατά των αιτιολογιών που εκτίθενται στις σκέψεις 34 έως 54 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως διαρθρώνεται, κατ' ουσίαν, σε τρία σκέλη.

32. Πρώτον, ο αναιρεσείων υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο προέβη σε εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 85β των κανόνων εφαρμογής, καθόσον έκρινε ότι η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία που γνωστοποιείται στον οφειλέτη στο χρεωστικό σημείωμα. Η προθεσμία παραγραφής δεν δύναται να αρχίζει να τρέχει από ημερομηνία που καθορίζεται ελεύθερα από τον δανειστή, ήτοι την ημερομηνία κατά την οποία ο δανειστής εγείρει την αξίωση, διότι, άλλως, θα εθίγοντο οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Κατά τον αναιρεσείοντα, η προβλεπόμενη στο άρθρο 85β των κανόνων εφαρμογής προθεσμία παραγραφής, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα της αρχής της ασφάλειας δικαίου, θα πρέπει να θεωρείται ως «άλλη πενταετής παραγραφή», η οποία αρχίζει να τρέχει από την αποστολή του χρεωστικού σημειώματος και προστίθεται στην προθεσμία αυτής καθεαυτήν της παραγραφής που προβλέπεται στο άρθρο 73α του δημοσιονομικού κανονισμού. Η προβλεπόμενη στο άρθρο 73α προθεσμία παραγραφής αρχίζει, σύμφωνα με τον αναιρεσείοντα, από τον χρόνο κατά τον οποίο καθίσταται δυνατή η προβολή της σχετικής αξιώσεως.

33. Δεύτερον, σε περίπτωση που η επεξηγούμενη στο ως άνω σημείο ερμηνεία δεν πείσει το Δικαστήριο, ο αναιρεσείων προβάλλει ένσταση ελλείψεως νομιμότητας του άρθρου 85β των κανόνων εφαρμογής με την αιτιολογία ότι αντιβαίνει στο άρθρο 73α του δημοσιονομικού κανονισμού. Επικουρικώς, προβάλλει την έλλειψη νομιμότητας τόσο του άρθρου 85β των κανόνων εφαρμογής όσο και του άρθρου 73α του δημοσιονομικού κανονισμού, λόγω παρερμηνείας της «κύριας νομικής βάσεως» της παραγραφής, καθώς και λόγω παραβιάσεως των αρχών της ασφάλειας δικαίου και των δικαιωμάτων άμυνας.

34. Τρίτον, ο αναιρεσείων προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι κακώς εξέτασε ως αυτοτελή λόγο ακυρώσεως το επιχειρήμά του περί παραβιάσεως της αρχής της εύλογης προθεσμίας. Κατά τον αναιρεσείοντα, το Γενικό Δικαστήριο, αντί να απαντήσει στο επιχειρήμά του περί παραβιάσεως των κανόνων παραγραφής και της ανάγκης για συνεπή ερμηνεία του άρθρου 85β των κανόνων εφαρμογής, εξέτασε τα επιχειρήματα αυτά ως αφορώντα την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας, απορρέουσας από την αρχή της χρηστής διοικήσεως.

35. Θα εξετάσω τα τρία σκέλη του λόγου αναιρέσεως με την ίδια σειρά.

1. Επί του πρώτου σκέλους, αντλούμενου από την εσφαλμένη ερμηνεία των κανόνων περί παραγραφής

α) Επί του θεσμού της παραγραφής

36. Κατά το άρθρο 73α του δημοσιονομικού κανονισμού, οι απαιτήσεις της Ένωσης έναντι τρίτων καθώς και οι απαιτήσεις τρίτων έναντι της Ένωσης υπόκεινται σε πενταετή παραγραφή.

37. Η διάταξη αυτή εισάγει, στο δίκαιο της Ένωσης, παραγραφή απαιτήσεων η οποία ισχύει γενικώς, υπό την επιφύλαξη ειδικών κανόνων, και η οποία θα μπορούσε να συγκριθεί με την παραγραφή του εσωτερικού δικαίου των εθνικών εννόμων τάξεων⁶.

38. Η παραγραφή των αξιώσεων είναι ένας νομικός θεσμός ευρέως γνωστός στην πλειονότητα των σύγχρονων νομικών συστημάτων. Εξ όσων γνωρίζω, ο θεσμός αυτός υφίσταται στις έννομες τάξεις όλων των κρατών μελών μηδενός εξαιρουμένου.

39. Στο πλαίσιο αυτό επιβάλλεται να υπομνησθούν τα αξιολογικά θεμέλια της παραγραφής ως θεσμού του σύγχρονου δικαίου⁷.

40. Πρώτον, για λόγους δημοσίας τάξεως, το νομικό σύστημα πρέπει να είναι δομημένο κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αποφεύγεται η επ' αόριστον αμφισβήτηση πραγματικών καταστάσεων. Εξάλλου, οι καταστάσεις αυτές είναι συνήθως συμφωνεί με το δίκαιο παρά το αντίστροφο. Η αμφισβήτησή τους, δεδομένης της αβεβαιότητας των αποδεικτικών στοιχείων, ενέχει τον κίνδυνο άδικων λύσεων. Επιπλέον, η πάροδος του χρόνου θα πρέπει να οδηγεί ακόμη και στη νομιμοποίηση καταστάσεων αντίθετων προς το δίκαιο. Πράγματι, μετά από μακρά περίοδο αδράνειας, το υπέχον κάποια υποχρέωση πρόσωπο πρέπει να δύναται να μην υπολογίζει πλέον ως αγωγή την κατ' αυτού αξίωση. Η πάροδος του χρόνου συνεπάγεται δυσχέρειες ως προς την απόδειξη, δεδομένου ότι τα εκάστοτε συμβαλλόμενα μέρη δεν μπορούν να υποχρεωθούν να διατηρούν επ' αόριστον τα αποδεικτικά στοιχεία. Τέλος, η παραγραφή προτρέπει τον δανειστή να ενεργεί ταχέως για να διεκδικήσει τα δικαιώματά του.

41. Επομένως, ο σκοπός της παραγραφής, πέραν του σταθεροποιητικού ρόλου της, έγκειται, αφενός, στην αποδοκιμασία της ραθυμίας του δανειστή που δεν ασκεί τη δέουσα επιμέλεια για να προστατεύσει τα δικαιώματά του. Αφετέρου, σκοπός της παραγραφής είναι να περιορίσει τη δικαστική επιδίωξη παλαιών διαφορών, οι οποίες εγκυμονούν υψηλό κίνδυνο αυθαίρετης επιλύσεως, λόγω των δυσχερειών της αποδείξεως.

42. Τούτου λεχθέντος, ο θεσμός αυτός ρυθμίζεται με διαφορετικό τρόπο στα διάφορα νομικά συστήματα, ακόμη και εντός του ίδιου νομικού συστήματος, για διαφορετικές κατηγορίες απαιτήσεων⁸.

43. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι ο θεσμός της παραγραφής δεν συνίσταται απλώς σε μια προθεσμία, αλλά ενσωματώνει όλες τις προϋποθέσεις που διέπουν την εφαρμογή της, μεταξύ άλλων, την ημερομηνία ενάρξεως της παραγραφής, τον τρόπο υπολογισμού της προθεσμίας, τις αιτίες αναστολής και διακοπής, τη δυνατότητα τροποποίησης της προθεσμίας από τα μέρη, τις συνέπειες της λήξεως της προθεσμίας κ.λπ.

6 — Πρέπει επίσης να γίνει διάκριση μεταξύ του άρθρου 73α και άλλων διατάξεων προβλεπόμενων σε άλλες πράξεις της Ένωσης, οι οποίες εισάγουν παραγραφές στις οποίες υπόκεινται οι εξουσίες επιβολής προστίμων ή άλλων κυρώσεων. Βλ., σχετικά με τις κυρώσεις που επιβάλλονται για παραβάσεις των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ, το άρθρο 25 του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [101 ΣΛΕΕ] και [102 ΣΛΕΕ] (ΕΕ L 1, σ. 1), και, όσον αφορά την απάτη εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 312, σ. 1).

7 — Τα θεμέλια αυτά τέθηκαν από τον Friedrich Carl von Savigny στο έργο του *System des heutigen römischen Rechts* (Band 5., Βερολίνο 1841, σ. 267). Παραθέτω απόσπασμα από το έργο του Kordasiewicz, B., *Problematyka dawności: System prawa prywatnego*, Tom 2, *Prawo cywilne — Część ogólna*, Βαρσοβία, CH Beck, Instytut Nauk Prawnych PAN 2012, σ. 576.

8 — Για μια ανάλυση συγκριτικού δικαίου, βλ. Hondius, EW (επιμ.), *Extinctive prescription: on the limitation of actions: reports to the XIVth Congress, International Academy of Comparative Law*, Αθήνα 1994, και Zralek, J., *Przedawnienie w międzynarodowym obrocie handlowym*, Zakamycze — Κρακοβία, 2005.

44. Όλες αυτές οι προϋποθέσεις, οι οποίες ενδέχεται να προβλέπονται σε διαφορετικές διατάξεις, συνιστούν ένα αδιαίρετο σύνολο. Μόνο το σύνολο των ρυθμίσεων καθιστά δυνατή την εκτίμηση του πραγματικού ρυθμιστικού πλαισίου της παραγραφής⁹.

β) Επί της ερμηνείας του άρθρου 73α του δημοσιονομικού κανονισμού και του άρθρου 85β των κανόνων εφαρμογής

45. Εν προκειμένω, για την ερμηνεία της πενταετούς παραγραφής πρέπει να ληφθούν υπόψη οι συνδυασμένες διατάξεις του δημοσιονομικού κανονισμού και των κανόνων εφαρμογής.

46. Τη συνδυασμένη αυτή εξέταση επιβάλλει από το γεγονός ότι το άρθρο 73α του δημοσιονομικού κανονισμού ορίζει μεν τις αξιώσεις που υπόκεινται στην παραγραφή και θεσπίζει την πενταετή προθεσμία, αναθέτει όμως στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το καθήκον να καθορίζει τις προϋποθέσεις εφαρμογής της, όπως την ημερομηνία ενάρξεως της προθεσμίας και τις προϋποθέσεις διακοπής της. Οι προϋποθέσεις αυτές ρυθμίζονται στο άρθρο 85β των κανόνων εφαρμογής.

47. Όσον αφορά την ημέρα ενάρξεως της προθεσμίας, σύμφωνα με το άρθρο 85β, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, των κανόνων εφαρμογής, η προθεσμία παραγραφής των απαιτήσεων της Ένωσης έναντι τρίτων τρέχει από την «εκπνοή της προθεσμίας που γνωστοποιείται στον οφειλέτη με το χρεωστικό σημείωμα».

48. Παρατηρώ ότι από τη συνδυασμένη εξέταση των ανωτέρω διατάξεων προκύπτει σαφώς ότι, όσον αφορά τις απαιτήσεις της Ένωσης έναντι τρίτων, η πενταετής παραγραφή που προβλέπεται στο άρθρο 73α του δημοσιονομικού κανονισμού αρχίζει να τρέχει από την εκπνοή της προθεσμίας που καθορίζεται στο χρεωστικό σημείωμα.

49. Η ερμηνεία αυτή ενισχύεται από τον σκοπό του άρθρου 73α του δημοσιονομικού κανονισμού καθώς και από το κανονιστικό πλαίσιο του.

50. Υπενθυμίζω ότι το άρθρο 73α του δημοσιονομικού κανονισμού είχε συμπεριληφθεί στο τμήμα με τίτλο «Είσπραξη» του πρώτου μέρους, τίτλος IV, κεφάλαιο 5, του κανονισμού αυτού, το οποίο ρυθμίζει τις αρμοδιότητες του υπόλογου της Ένωσης στο πλαίσιο της διαδικασίας ανακτήσεως. Όπως προκύπτει από την αιτιολόγηση της τροποποιητικής πράξεως με την οποία παρεμβλήθη το εν λόγω άρθρο 73α στον δημοσιονομικό κανονισμό, σκοπός της νέας διατάξεως είναι να περιορίσει χρονικά τη διεκδίκηση των απαιτήσεων της Ένωσης έναντι τρίτων χάριν τηρήσεως της αρχής της χρηστής δημοσιονομικής διαχειρίσεως¹⁰. Επομένως, η θέσπιση προθεσμίας παραγραφής που αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία που καθορίζεται κατά την έναρξη της διαδικασίας εισπράξεως και διατρέχει τη διαδικασία αυτή ανταποκρίνεται στον προμνησθέντα σκοπό της διασφάλισης της αρχής της χρηστής δημοσιονομικής διαχειρίσεως.

51. Η ερμηνεία αυτή, σύμφωνα με την οποία η επίμαχη προθεσμία αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία που καθορίζεται στο χρεωστικό σημείωμα, υιοθετήθηκε επίσης στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

9 — Ο Hondius (όπ.π., σ. 8) παραθέτει διάφορους παράγοντες που επηρεάζουν το ρυθμιστικό πλαίσιο της παραγραφής, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι μια συλλογιστική που περιορίζεται μόνο σε μία πτυχή της παραγραφής, όπως η προθεσμία, στερείται νοήματος. Στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, η χρήση της επιφυλάξεως δημοσίας τάξεως, συνεπεία της ανεπάρκειας της προβλεπομένης στη *lex causae* προθεσμίας παραγραφής, περιορίζεται σε εξαιρετικές περιστάσεις και απαιτεί την εξέταση του συνόλου των διατάξεων που ασκούν επιρροή στη διάρκεια της προθεσμίας (βλ. Zralek, όπ.π., σ. 150).

10 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 26 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 1995/2006 του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2006, για τροποποίηση του κανονισμού 1605/2002 (ΕΕ L 390, σ. 1).

52. Πράγματι, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στις σκέψεις 39 και 40 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ότι, δυνάμει των σχετικών διατάξεων του δημοσιονομικού κανονισμού και των κανόνων εφαρμογής, στην υπό κρίση υπόθεση η προθεσμία παραγραφής άρχισε να τρέχει στις 20 Ιανουαρίου 2011, δηλαδή από την εκπνοή της προθεσμίας που γνωστοποιήθηκε στον αναιρεσείοντα με το χρεωστικό σημείωμα που απεστάλη σε αυτόν από το Κοινοβούλιο στις 13 Οκτωβρίου 2010. Κατά την ημερομηνία εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, στις 7 Οκτωβρίου 2010, δεν είχε αρχίσει να τρέχει η εν λόγω προθεσμία και, ως εκ τούτου, δεν είχε επέλθει παραγραφή.

53. Ο αναιρεσείων υποστηρίζει ότι η εκτίμηση αυτή του Γενικού Δικαστηρίου στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 85β, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, των κανόνων εφαρμογής. Κατά τον αναιρεσείοντα, η διάταξη αυτή, καθόσον αναφέρει την ημερομηνία που γνωστοποιείται στο χρεωστικό σημείωμα, πρέπει να ερμηνεύεται ως προβλέπουσα «άλλη πενταετή προθεσμία» από αυτή καθεαυτήν την παραγραφή, της οποίας η αφετηρία θα έπρεπε, σύμφωνα με αυτόν, να είναι η ημέρα κατά την οποία δύναται να εγερθεί η αξίωση.

54. Παρατηρώ ότι η ερμηνεία που προβάλλει ο αναιρεσείων ουδόλως επιβεβαιώνεται από το γράμμα του άρθρου 73α του δημοσιονομικού κανονισμού, το οποίο αναφέρεται ρητώς, όσον αφορά τις απαιτήσεις της Ένωσης έναντι τρίτων, σε μία και μοναδική πενταετή προθεσμία.

55. Επιπλέον, φρονώ ότι η προτεινόμενη από τον αναιρεσείοντα προσέγγιση αμφισβητεί τη νομιμότητα του άρθρου 85β, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, των κανόνων εφαρμογής και οδηγεί ενδεχομένως σε μια *contra legem* ερμηνεία.

56. Πράγματι, εάν υποθεθεί ότι, θεσπίζοντας το άρθρο 85β των κανόνων εφαρμογής, η Επιτροπή εισήγαγε τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή «άλλης πενταετούς προθεσμίας», διαφορετικής από αυτήν που προβλέπεται στο άρθρο 73α του δημοσιονομικού κανονισμού, όπως διατείνεται ο αναιρεσείων, τούτο θα σήμαινε ότι οι προϋποθέσεις αυτές στερούνται νομιμότητας καθόσον αποκλίνουν από τη ρητή παραπομπή που προβλέπεται στο άρθρο 73α, δεύτερο εδάφιο.

57. Ως εκ τούτου, θεωρώ ότι οι διατάξεις αυτές δεν επιδέχονται την ερμηνεία που προτείνει ο αναιρεσείων και ότι το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε ότι η εν λόγω προθεσμία αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία που αναγράφεται στο χρεωστικό σημείωμα.

γ) Επί των συνεπειών της ερμηνείας υπό το πρίσμα της αρχής της ασφάλειας δικαίου

58. Ποιες είναι οι συνέπειες της ερμηνείας αυτής όσον αφορά την αρχή της ασφάλειας δικαίου που επικαλείται ο αναιρεσείων;

59. Οφείλω να υπογραμμίσω ότι, κατά τη γνώμη μου, το εις το διηνεκές εναγώγιμο μιας αξιώσεως προσκρούει στην εν λόγω αρχή. Μια τέτοια κατάσταση θα υπονόμει τον σταθεροποιητικό ρόλο του νομικού συστήματος, καθώς και την ισορροπία μεταξύ των έννομων συμφερόντων των οφειλετών και των δανειστών. Στο πλαίσιο αυτό, είναι θεμιτό να λεχθεί ότι η απόσβεση συνιστά κοινή «αρχή» των σύγχρονων νομικών συστημάτων.

60. Η απάντηση στο ερώτημα του κατά πόσον η προθεσμία παραγραφής που απορρέει από τη δοθείσα στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ερμηνεία κατοχυρώνει τα συμφέροντα του οφειλέτη από την άποψη της ασφάλειας δικαίου εξαρτάται από τη σχέση μεταξύ της χρονικής στιγμής κατά την οποία καθίσταται απαιτητή η αξίωση της Ένωσης και της στιγμής που αυτή βεβαιώνεται με την έκδοση διοικητικής πράξεως.

61. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, κατά το πνεύμα του άρθρου 60 του δημοσιονομικού κανονισμού, η είσπραξη των εσόδων της Ένωσης περιλαμβάνει ειδικότερα την αναγνώριση της οφειλής και την ανάκτησή της.

62. Δυνάμει του άρθρου 71, παράγραφος 2, του δημοσιονομικού κανονισμού, κάθε απαίτηση της Ένωσης που προσδιορίζεται ως βεβαία, εκκαθαρισμένη και ληξιπρόθεσμη πρέπει να βεβαιώνεται με ένταλμα εισπράξεως, ακολουθούμενο από χρεωστικό σημείωμα προς τον οφειλέτη.

63. Το άρθρο 78, παράγραφος 1, των κανόνων εφαρμογής εκθέτει ότι η εκ μέρους του διατάκτη της Ένωσης βεβαίωση απαιτήσεως είναι η «αναγνώριση του δικαιώματος των Κοινοτήτων έναντι ενός οφειλέτη και η κατάρτιση του τίτλου με τον οποίο μπορεί να απαιτηθεί από αυτό τον οφειλέτη η πληρωμή της οφειλής του». Κατά την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, το χρεωστικό σημείωμα είναι η πράξη με την οποία κοινοποιείται στον οφειλέτη η βεβαίωση αυτή. Το χρεωστικό σημείωμα αναφέρει την ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας πληρωμής, από την παρέλευση της οποίας το θεσμικό όργανο προβαίνει στην είσπραξη της οφειλής και καθίστανται απαιτητοί οι τόκοι υπερημερίας.

64. Επισημαίνω, συναφώς, ότι δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο ορισμένες αξιώσεις της Ένωσης να καθίστανται ληξιπρόθεσμες μόνο κατόπιν πράξεως που βεβαιώνει την απαίτηση, σύμφωνα με το άρθρο 71, παράγραφος 2, του δημοσιονομικού κανονισμού.

65. Ως εκ τούτου, η πράξη που βεβαιώνει την απαίτηση και κοινοποιείται στον οφειλέτη με το χρεωστικό σημείωμα θα μπορούσε, για ορισμένες απαιτήσεις να θεωρείται ως πράξη διαπλαστικού χαρακτήρα που δημιουργεί το δικαίωμα της Ένωσης να εγείρει την αξίωσή της έναντι τρίτου¹¹.

66. Για τις αξιώσεις αυτές, η προθεσμία παραγραφής που προβλέπεται στο άρθρο 73α του δημοσιονομικού κανονισμού και στο άρθρο 85β των κανόνων εφαρμογής, η οποία αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία που καθορίζεται στο χρεωστικό σημείωμα συνιστά επαρκές μέσο για την προστασία των συμφερόντων του οφειλέτη. Πράγματι, για τις αξιώσεις αυτές, η ημερομηνία γνωστοποιήσεως του χρεωστικού σημειώματος δεν απέχει πολύ από την ημερομηνία κατά την οποία καθίστανται ληξιπρόθεσμες.

67. Δεν χωρεί, εντούτοις, αμφιβολία ότι άλλες απαιτήσεις της Ένωσης έχουν ήδη καταστεί απαιτητές κατά την ημερομηνία εκδόσεως της πράξεως που βεβαιώνει την αξίωση, η οποία αποτελεί, εν προκειμένω, πράξη αναγνωριστικού χαρακτήρα.

68. Για τις τελευταίες αυτές αξιώσεις, η προθεσμία που προβλέπεται στο άρθρο 73α του δημοσιονομικού κανονισμού και στο άρθρο 85β των κανόνων εφαρμογής δεν συνιστά επαρκές μέσο προστασίας των συμφερόντων του οφειλέτη, απορρέον από την αρχή της ασφάλειας δικαίου, δεδομένου ότι αρχίζει να τρέχει από ημερομηνία που έχει επιλεγεί από τον δανειστή, η οποία δεν συνδέεται κατ' ουδένα τρόπο με τη χρονική στιγμή κατά την οποία γεννήθηκε ή καθίσταται ληξιπρόθεσμη η αξίωση.

69. Υφίσταται επομένως ένα κενό στο δίκαιο της Ένωσης, το οποίο θα μπορούσε να εγκυμονεί τον κίνδυνο της δυνατότητας προβολής ορισμένων αξιώσεων της Ένωσης επ' αόριστον, δοθέντος ότι η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει μόνον από τη στιγμή που αυτές βεβαιώνονται και εντέλλεται η είσπραξή τους σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται από τον δημοσιονομικό κανονισμό.

70. Η έκταση του κενού αυτού φαίνεται να είναι σχετικά περιορισμένη, λόγω της ιδιαιτερότητας των εννόμων σχέσεων της Ένωσης ως δανειστή.

11 — Βλ., για παράδειγμα, απόφαση Λητώ Μαιευτικό Γυναικολογικό και Χειρουργικό Κέντρο κατά Επιτροπής (Τ-552/11, ΕΥ:Τ:2013:349, σκέψεις 46 και 72). Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, για να προκύψει απαιτητή αξίωση δυνάμει της επίμαχης συμβάσεως, συναφθείσας μεταξύ της Επιτροπής και ενός τρίτου, η Επιτροπή θα έπρεπε, ιδίως, να έχει καθορίσει τις προϋποθέσεις επιστροφής του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού, όπως και έπραξε με χρεωστικό σημείωμα. Τούτο σημαίνει ότι, στην προκειμένη περίπτωση, η αξίωση έγινε απαιτητή μόλις από της αποστολής του χρεωστικού σημειώματος.

71. Κατ' αρχάς, όπως έχω ήδη επισημάνει, για τις αξιώσεις που καθίστανται ληξιπρόθεσμες από τη στιγμή που βεβαιώνονται από τον διατάκτη της Ένωσης φαίνεται να είναι επαρκής η προθεσμία παραγραφής που αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία που προσδιορίζεται στο χρεωστικό σημείωμα.

72. Επιπλέον, όσον αφορά τις απαιτήσεις που προκύπτουν από την επιβολή προστίμων και άλλων κυρώσεων, η ασφάλεια δικαίου των ιδιωτών διασφαλίζεται από την ύπαρξη ειδικών προθεσμιών που διέπουν την άσκηση της εξουσίας επιβολής κυρώσεων¹².

73. Εξάλλου, οι αξιώσεις που απορρέουν από συμβατικές σχέσεις της Ένωσης μπορούν να υπόκεινται στους κανόνες παραγραφής που προβλέπονται στο εφαρμοστέο δίκαιο, το οποίο ορίζεται από τα συμβαλλόμενα μέρη ή από τους κανόνες συγκρούσεως δικαιοδοσίας. Τέλος, οι απαιτήσεις της Ένωσης έναντι τρίτων που απορρέουν από αδικοπραξία μπορούν επίσης να διέπονται από το εθνικό δίκαιο που ορίζεται από τους κανόνες συγκρούσεως δικαιοδοσίας¹³.

74. Εντούτοις ορισμένες αξιώσεις της Ένωσης, όπως η επίμαχη, δεν εμπίπτουν σε καμία από αυτές τις περιπτώσεις, και υφίσταται ως εκ τούτου το ενδεχόμενο της επ' αόριστον δυνατότητας ασκήσεώς τους, έως ότου το θεσμικό όργανο βεβαιώσει την ύπαρξή τους και κινήσει τη διαδικασία εισπράξεώς τους.

δ) Επί της υπάρξεως νομοθετικού κενού

75. Κατά τη γνώμη μου, υφίσταται ένα κενό το οποίο δεν μπορεί να θεραπευθεί μέσω της ερμηνείας του δημοσιονομικού κανονισμού και των κανόνων εφαρμογής του.

76. Συναφώς, ο αναιρεσείων προτείνει την ερμηνεία των σχετικών διατάξεων υπό την έννοια ότι θεσπίζουν μια «διπλή» παραγραφή, η οποία συνίσταται σε δύο προθεσμίες με εκάστη να έχει διαφορετική αφετηρία: για τη μία η προθεσμία εκπνέει όταν δύναται να εγερθεί η αξίωση και για την άλλη η προθεσμία εκπνέει την ημερομηνία που αναφέρεται στο χρεωστικό σημείωμα.

77. Κατά την άποψή μου, η προσέγγιση αυτή θα σήμαινε στην πραγματικότητα ότι ο δικαστής θα έπρεπε να αποκλίνει από το κανονιστικό κείμενο και να εισαγάγει μια νέα προθεσμία παραγραφής, πέραν εκείνης που προβλέπεται από τον δημοσιονομικό κανονισμό και τους κανόνες εφαρμογής του.

78. Είμαι πεπεισμένος ότι ο δικαστής της Ένωσης πρέπει να αναλαμβάνει πλήρως τον ρόλο του προκειμένου να καταδικάζει τις παραβιάσεις της αρχής της ασφάλειας δικαίου στην εκάστοτε υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί.

79. Εντούτοις, δεν φρονώ ότι η αρμοδιότητα το δικαστή μπορεί νομίμως να περιλαμβάνει τη θέσπιση νέας προθεσμίας παραγραφής.

80. Κατά την άποψή μου, η εισαγωγή προθεσμίας παραγραφής εμπίπτει στην αρμοδιότητα του νομοθέτη.

81. Η εκτίμηση αυτή βασίζεται σε διάφορους λόγους. Για τον καθορισμό της προθεσμίας παραγραφής, ο νομοθέτης οφείλει να εξισορροπεί την ασφάλεια δικαίου του οφειλέτη με το έννομο συμφέρον του δανειστή, προκειμένου να αποκαθίσταται η νομιμότητα. Για τον καθορισμό ορισμένης προθεσμίας, η ισορροπία αυτή πρέπει να επιτυγχάνεται *in abstracto*, και όχι για μια συγκεκριμένη διαφορά. Η

12 — Βλ. υποσημείωση 6 ανωτέρω.

13 — Ελλείψει εναρμονίσεως του δικαίου της εξωσυμβατικής ευθύνης, είναι δυνατόν να εφαρμόζεται το εθνικό δίκαιο σε απαιτήσεις από αδικοπραξία που ζημιώνει την Ένωση. Βλ. επίσης την αγωγή αποζημιώσεως που άσκησε η Επιτροπή ενώπιον βελγικού δικαστηρίου σχετικά με ζημία απορρέουσα από σύμπραξη κατασκευαστών ανελκυστήρων. Στο πλαίσιο της αγωγής αυτής υπεβλήθη αίτηση προδικαστικής αποφάσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Otis κ.λπ. (C-199/11, EU:C:2012:684).

προθεσμία παραγραφής καθώς και το σύνολο των προϋποθέσεων εφαρμογής της, πρέπει να έχουν θεσπιστεί και να είναι γνωστές εκ των προτέρων, εκτός εάν διακυβεύονται οι νόμιμες προσδοκίες του δανειστή. Επιπλέον, η εισαγωγή προθεσμίας παραγραφής απαιτεί τον καθορισμό του συνόλου των προϋποθέσεων που διέπουν την εφαρμογή της.

82. Οι εκτιμήσεις αυτές ισχύουν εξίσου και για την αρμοδιότητα καθορισμού της αφετηρίας της προθεσμίας παραγραφής.

83. Πράγματι, ο προσδιορισμός της αφετηρίας της προθεσμίας παραγραφής αποτελεί μέσο διακριβώσεως εξίσου σημαντικό με την ίδια την προθεσμία της παραγραφής, το οποίο εξασφαλίζει την ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων του δανειστή και του οφειλέτη.

84. Η ισορροπία αυτή μπορεί να ορίζεται με διαφορετικό τρόπο στο πλαίσιο της συμβατικής και της εξωσυμβατικής ευθύνης.

85. Αφενός, για τις απαιτήσεις που προκύπτουν από παραβίαση συμβατικής ρήτρας η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει, κατά κανόνα, όταν καθίσταται απαιτητή η αξίωση, χρονική στιγμή που συμπίπτει συνήθως με την ημερομηνία κατά την οποία τελέστηκε η παράβαση.

86. Αφετέρου, για τις απαιτήσεις που απορρέουν από αδικοπραξία, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι ο δανειστής ενδέχεται να μην έχει άμεση επίγνωση της τελεσθείσας πράξεως, ή να μην γνωρίζει καν ότι έχει υποστεί ζημία. Επιπλέον, μπορεί να μην έχει στη διάθεσή του όλα τα απαραίτητα στοιχεία για να ασκήσει αγωγή.

87. Για τις τελευταίες αυτές απαιτήσεις, ο καθορισμός της αφετηρίας προθεσμίας παραγραφής συνιστά πολύ λεπτό ζήτημα, το οποίο επιλύεται διαφορετικά από τους νομοθέτες των διαφόρων κρατών μελών.

88. Σε κάθε νομικό σύστημα, η αφετηρία μπορεί να καθορίζεται *a tempore facti*, ήτοι κατά την ημερομηνία κατά την οποία τελέστηκε η πράξη ή επήλθε η ζημία, ή μπορεί να μεταφέρεται σε *tempore scientiae*. Το δεύτερο αυτό χρονικό σημείο μπορεί να προσδιορίζεται με διάφορους τρόπους: μπορεί να είναι η ημέρα κατά την οποία περιήλθε στη γνώση του δανειστή η ζημιολογία πράξη ή η ζημία, η ημέρα κατά την οποία θα έπρεπε κατά εύλογη κρίση να έχει γίνει αντιληπτή η ζημιολογία πράξη ή η ζημία, η ημέρα κατά την οποία ο δανειστής διαπίστωσε με επαρκή βεβαιότητα τον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της ζημιολογίας πράξεως και της ζημίας ή η ημέρα κατά την οποία περιήλθε στη γνώση του ή έπρεπε να περιέλθει η ταυτότητα του υπαιτίου¹⁴. Το κριτήριο της λήψεως γνώσης συνίσταται επίσης στον προσδιορισμό της εκτάσεως των πληροφοριών που αρκούν για την εκκίνηση της προθεσμίας¹⁵. Επιπλέον, ορισμένα νομικά συστήματα έχουν καθιερώσει διαφορετική αφετηρία της προθεσμίας παραγραφής για αξιώσεις που απορρέουν από εκ προθέσεως παράνομη πράξη ή πράξη που υπόκειται σε ποινική δίωξη¹⁶.

89. Η επιλογή μεταξύ των διαφορετικών αυτών εναλλακτικών είναι μια άσκηση εξισορροπήσεως συμφερόντων η οποία, κατά τη γνώμη μου, εμπίπτει σαφώς στη λειτουργία του νομοθέτη.

90. Για όλους αυτούς τους λόγους, θεωρώ ότι δεν είναι δυνατή η δια της δικαστικής οδού θέσπιση προθεσμίας παραγραφής ή της ημερομηνίας ενάρξεώς της. Ανεξάρτητα από τον αριθμό των πιθανών λύσεων, ο δανειστής πρέπει να γνωρίζει εκ των προτέρων την προθεσμία της παραγραφής και την αφετηρία της.

14 — Βλ. Hondius σε Hondius (επιμ.), όπ.π., σ. 21, που κάνει μνεία στις εθνικές εκθέσεις που περιέχονται στο έργο, και Zraček, όπ.π., σ. 59.

15 — Παραδείγματος χάριν, η πολωνική θεωρία συγκλίνει ως προς το ότι δεν θεωρείται επαρκής οποιαδήποτε πληροφορία σχετικά με τον υπαίτιο, και ότι ο δανειστής πρέπει να διαθέτει πληροφορίες που να προκύπτουν από σχετική πηγή, οι οποίες να καθιστούν δυνατό τον καταλογισμό, με επαρκή βαθμό πιθανότητας, της τελεσθείσας πράξεως σε γνωστό πρόσωπο. Βλ. Kordasiewicz, όπ.π., σ. 612.

16 — Παραδείγματος χάριν, το άρθρο 442¹, παράγραφος 2, του πολωνικού Αστικού Κώδικα προβλέπει εξαιρετικά μεγάλη προθεσμία παραγραφής —προθεσμία είκοσι ετών από την ημέρα που τελέστηκε η αδικοπραξία— για αξιώσεις που αφορούν ζημία από τη διάπραξη ποινικού αδικήματος.

91. Σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις, το δικαστήριο μπορεί να διαμορφώσει την προθεσμία της παραγραφής ή τους όρους εφαρμογής της¹⁷, αλλά όπως μόλις ανέφερα, φρονώ ότι η δυνατότητα θεσπίσεως μιας τέτοιας προθεσμίας ή προϋποθέσεων δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα δικαστηρίου.

92. Εκτιμώ ότι το γεγονός ότι δεν προβλέπεται η δυνατότητα αποσβέσεως ορισμένων απαιτήσεων της Ένωσης παρά μόνον μετά τη βεβαίωσή τους από τον δανειστή είναι αποδοκιμαστέο υπό το πρίσμα της αρχής της ασφάλειας δικαίου.

93. Εντούτοις, απόκειται στον νομοθέτη να μεταβάλει την κατάσταση αυτή με την τροποποίηση των κανόνων εφαρμογής του δημοσιονομικού κανονισμού.

ε) Επί της αρχής της εύλογης προθεσμίας

94. Στην περίπτωση αυτή, στην οποία επικρατεί ανασφάλεια δικαίου, ο δικαστής της Ένωσης πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να χρησιμοποιήσει κάθε μέσο που έχει στη διάθεσή του προκειμένου να διασφαλίσει την πλήρη τήρηση της αρχής της ασφάλειας δικαίου στην υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί.

95. Αναλογίζομαι στο πλαίσιο αυτό τις διάφορες έννοιες του δικαίου που σχετίζονται με την πάροδο του χρόνου, οι οποίες μπορούν να ποικίλλουν ανάλογα με την έννομη τάξη, αλλά είναι, όπως και ο θεσμός της παραγραφής, απόρροια της αρχής της ασφάλειας δικαίου.

96. Στο δίκαιο της Ένωσης, όσον αφορά τις έννομες σχέσεις μεταξύ των θεσμικών οργάνων της Ένωσης και μεμονωμένων οφειλετών, η αρχή της εύλογης προθεσμίας πληροί, κατά τη γνώμη μου, με τον πλέον ενδεδειγμένο τρόπο τον ρόλο της «επικουρικής λύσεως».

97. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, της οποίας η εφαρμογή σε διάφορους τομείς έχει επιβεβαιωθεί κατ'επανάληψη¹⁸, σε περίπτωση κατά την οποία δεν προβλέπεται νόμιμη προθεσμία, τα θεσμικά όργανα της Ένωσης δεσμεύονται να τηρούν μια εύλογη προθεσμία για όλες τις πράξεις τους.

98. Η εύλογη αυτή προθεσμία εξαρτάται από τις περιστάσεις της εκάστοτε υποθέσεως και δεν μπορεί να καθορίζεται με αναφορά σε ένα ακριβές ανώτατο όριο, προσδιοριζόμενο κατά τρόπο αφηρημένο. Η εφαρμογή της θα πρέπει να αποσκοπεί στην εν πάση περιπτώσει προστασία της ασφάλειας δικαίου των ιδιωτών στις σχέσεις τους με την Ένωση, όταν δεν τάσσεται νόμιμη προθεσμία¹⁹.

99. Θέλω να τονίσω ότι η εφαρμογή της αρχής της εύλογης προθεσμίας δεν μπορεί να εγγυηθεί τον ίδιο βαθμό ασφάλειας δικαίου και προβλεψιμότητας των νομικών καταστάσεων με αυτόν που διασφαλίζει η εκ του νόμου ταχθείσα προθεσμία παραγραφής, της οποίας η διάρκεια και οι συνέπειες λήξεως καθορίζονται εκ των προτέρων.

17 — Στο πολωνικό δίκαιο, ο δικαστής δύναται να παρέμβει στις συνέπειες της παραγραφής σε περίπτωση καταχρήσεως δικαιώματος, πράγμα που συνιστά ένα είδος «ασφαλιστικής δικλίδας» (βλ. Kordasiewicz, *όπ.π.*, σ. 606). Στο γερμανικό δίκαιο, το Bundesfinanzhof έκρινε ότι έχει «έκτακτη» αρμοδιότητα («Notkompetenz») που του επιτρέπει τη συντόμηση της προθεσμίας παραγραφής που προβλέπεται στο τέως άρθρο 195 BGB (Ομοσπονδιακός Αστικός Κώδικας) (BFH, 7. Juli 2009, VII R 24/06 Az. VII R 24/06). Σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να διαφοροποιήσει προβλεπόμενη στο εθνικό δίκαιο προθεσμία παραγραφής σε περίπτωση κατά την οποία η εφαρμογή της δεν συνάδει προς τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας (βλ., συναφώς, απόφαση Manfredi, C-295/04 έως C-298/04, EE:C:2006:461, σκέψεις 77 έως 82).

18 — Θα παραθέσω μόνον ενδεικτικά ορισμένα παραδείγματα εφαρμογής της σε διάφορους τομείς, όπως οι εξής: η ανάκτηση παράνομων ενισχύσεων (απόφαση Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής, C-74/00 P και C-75/00 P, EE:C:2002:524), η εκκαθάριση των λογαριασμών του ΕΓΤΠΕ (απόφαση Ελλάδα κατά Επιτροπής, C-321/09 P, EE:C:2011:218), η απόδοση εξόδων καταβληθέντων στο πλαίσιο διαδικασίας ενώπιον του δικαστή της Ένωσης (διάταξη Dietz κατά Επιτροπής, 126/76 DEP, EE:C:1979:158), η αγωγή αποζημιώσεως από υπάλληλο (διάταξη Marcuccio κατά Επιτροπής, T-157/09 P, EE:T:2010:403) και οι αγωγές για επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων στο πλαίσιο υπαλληλικής υποθέσεως (απόφαση Ronsse κατά Επιτροπής, T-205/01, EE:T:2002:269).

19 — Για μια σύνοψη της νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με την έννοια της «εύλογης προθεσμίας», βλ. απόφαση Arango Jaramillo κ.λπ. κατά ΕΤΕπ (C-334/12 RX—II, EE:C:2013:134, σκέψεις 27 έως 34).

100. Εντούτοις, σε περίπτωση που δεν προβλέπεται εκ του νόμου η δέουσα προθεσμία, η εφαρμογή της αρχής της εύλογης προθεσμίας είναι το ενδεδειγμένο μέσο προκειμένου να αποφευχθεί, στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης υποθέσεως, η προσβολή των εννόμων συμφερόντων οφειλέτη της Ένωσης από νομοθετικό κενό ως προς την παραγραφή.

101. Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο, ερειδόμενο στην αρχή αυτή, απάντησε στα επιχειρήματα του αναιρεσείοντος επί μιας βάσεως που όχι μόνο δεν υπερέβαινε τα όρια των αρμοδιοτήτων του δικαστή αλλά διασφάλιζε και την προστασία των εννόμων συμφερόντων επί της οποίας στηριζόταν το επιχείρημα του αναιρεσείοντος.

102. Εξάλλου, στην αίτηση αναιρέσεως του, ο αναιρεσείων δεν επικρίνει το σκεπτικό του Γενικού Δικαστηρίου όσον αφορά την εν προκειμένω κρίση του.

103. Συγκεκριμένα, ο αναιρεσείων δεν αμφισβητεί την αιτιολογία που παρατίθεται στη σκέψη 51 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στην οποία το Γενικό Δικαστήριο υπενθυμίζει μια παγιωμένη στη νομολογία του Δικαστηρίου εκτίμηση, σύμφωνα με την οποία η διαπίστωση παραβιάσεως της αρχής της εύλογης προθεσμίας, μπορεί να οδηγήσει στην ακύρωση πράξεως μόνον εφόσον η διάρκεια των ενεργειών του θεσμικού οργάνου επηρέασε με οιονδήποτε τρόπο την έκβαση της διαδικασίας που οδήγησε στην έκδοση της πράξεως αυτής. Τούτο ισχύει ιδιαίτερος εφόσον θίγονται ενδεχομένως τα δικαιώματα άμυνας του αποδέκτη²⁰. Ο αναιρεσείων δεν αμφισβητεί επομένως τη διαπίστωση του Γενικού Δικαστηρίου ότι δεν απέδειξε στην υπό κρίση υπόθεση την ύπαρξη προσβολής των δικαιωμάτων του άμυνας.

104. Υπό το φως του συνόλου των παρατηρήσεων αυτών, φρονώ ότι το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, που αντλείται από εσφαλμένη ερμηνεία, είναι αβάσιμο.

2. Επί του δεύτερου σκέλους, βασιζόμενου σε ένσταση ελλείψεως νομιμότητας

105. Ο αναιρεσείων υποστηρίζει ότι το άρθρο 85β των κανόνων εφαρμογής και, επικουρικώς, το άρθρο 73α του δημοσιονομικού κανονισμού στερούνται νομιμότητας.

106. Υπενθυμίζω ότι λόγος αναιρέσεως που προβάλλεται για πρώτη φορά κατ' αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος, εκτός εάν πρόκειται για λόγο που έπρεπε να είχε εξετάσει αυτεπαγγέλτως το Γενικό Δικαστήριο.

107. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, εάν επιτρεπόταν σε έναν από τους διαδίκους να προβάλει για πρώτη φορά ενώπιον του Δικαστηρίου λόγο και επιχειρήματα που δεν είχε προβάλει ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, τούτο θα σήμαινε ότι ο διάδικος αυτός θα είχε τη δυνατότητα να υποβάλει στην κρίση του Δικαστηρίου, του οποίου η αρμοδιότητα επί των αιτήσεων αναιρέσεως είναι περιορισμένη, διαφορά με ευρύτερο περιεχόμενο από τη διαφορά που εκδίκασε το Γενικό Δικαστήριο²¹.

108. Όπως προκύπτει από τη δικογραφία, ο αναιρεσείων δεν προέβαλε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου την έλλειψη νομιμότητας του άρθρου 73α του δημοσιονομικού κανονισμού, ούτε αυτή του άρθρου 85β των κανόνων εφαρμογής.

20 — Βλ. απόφαση Technische Unie κατά Επιτροπής (C-113/04 P, EU:C:2006:593, σκέψη 48) και, κατ' αναλογία, απόφαση Groupe Gascogne κατά Επιτροπής (C-58/12 P, EU:C:2013:770, σκέψεις 73 και 74).

21 — Αποφάσεις Sison κατά Συμβουλίου (C-266/05 P, EU:C:2007:75, σκέψη 95), καθώς και Σουηδία κ.λπ. κατά API και Επιτροπής (C-514/07 P, C-528/07 P και C-532/07 P, EU:C:2010:541, σκέψη 126), και διάταξη EMC Development κατά Επιτροπής (C-367/10 P, EU:C:2011:203, σκέψη 93).

109. Επιπλέον, στην αίτηση αναιρέσεως, ο αναιρεσείων δεν προβάλλει κανένα επιχειρήμα αντλούμενο από την εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου παράβαση της υποχρεώσεώς του να εξετάσει λόγο απτόμενο της δημοσίας τάξεως.

110. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι η ένσταση ελλείψεως νομιμότητας που προέβαλε ο αναιρεσείων στην υπό κρίση υπόθεση προσκρούει στην απαγόρευση εξετάσεως νέων λόγων κατ' αναίρεση και, είναι, ως εκ τούτου, απαράδεκτη.

3. Επί του τρίτου σκέλους, σχετικά με την έκταση του ελέγχου του Γενικού Δικαστηρίου

111. Ο αναιρεσείων υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι το Γενικό Δικαστήριο κακώς εξέτασε την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας αντί να απαντήσει στο κύριο επιχειρήμα του, αντλούμενο από παράβαση των κανόνων περί παραγραφής.

112. Στην πραγματικότητα, το επιχειρήμα αυτό εγείρει δύο διακριτά ζητήματα. Πρώτον, εγείρει το ζήτημα του κατά πόσον το Γενικό Δικαστήριο απάντησε στο επιχειρήμα που προέβαλε πρωτοδίκως ο αναιρεσείων. Δεύτερον, θέτει το ερώτημα κατά πόσον το Γενικό Δικαστήριο ορθώς εξέτασε το επιχειρήμα αυτό υπό το πρίσμα της αρχής της εύλογης προθεσμίας.

113. Πρώτον, όσον αφορά τη φερόμενη παράλειψη απαντήσεως, υπενθυμίζω ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν υποχρεούται να απαντά ρητώς σε όλα τα επιχειρήματα που προβάλλονται πρωτοδίκως από τους διαδίκους. Πράγματι, η αιτιολογία του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί να συνάγεται εμμέσως, υπό την προϋπόθεση ότι επιτρέπει στους μεν ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους το Γενικό Δικαστήριο δεν δέχθηκε τα επιχειρήματά τους, στο δε Δικαστήριο να διαθέτει επαρκή στοιχεία ώστε να ασκήσει τον έλεγχό του²².

114. Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τη δικογραφία, ο αναιρεσείων υποστήριξε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ότι υφίσταται μια γενική αρχή του δικαίου, σύμφωνα με την οποία η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει από τη στιγμή κατά την οποία ο δανειστής δύναται να διεκδικήσει την αξίωσή του. Κατά τον αναιρεσείοντα, η αρχή αυτή, η οποία είναι κοινή στα νομικά συστήματα των κρατών μελών, θα έπρεπε να είχε οδηγήσει το Γενικό Δικαστήριο στην απόρριψη οποιασδήποτε άλλης ερμηνείας των οικείων κανόνων περί παραγραφής.

115. Εντούτοις, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε εμμέσως πλην σαφώς το επιχειρήμα αυτό στις σκέψεις 38 έως 42 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

116. Πράγματι, όσον αφορά τον λόγο που αντλείται από παράβαση των κανόνων περί πενταετούς παραγραφής, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 73α του δημοσιονομικού κανονισμού, το οποίο επικαλέστηκε ο νυν αναιρεσείων, παραπέμπει στην ημερομηνία που καθορίζεται στους κανόνες εφαρμογής και πρέπει, επομένως, να λαμβάνεται υπόψη σε συνδυασμό με τους κανόνες αυτούς. Εν συνεχεία, το Γενικό Δικαστήριο προέβη σε ερμηνεία της πενταετούς παραγραφής, υπό το πρίσμα του άρθρου 85β του κανονισμού εφαρμογής, διαπιστώνοντας ότι η προθεσμία παραγραφής τρέχει, όπως αναφέρεται ρητώς στο εν λόγω άρθρο, από την εκπνοή της προθεσμίας που αναφέρεται στο χρεωστικό σημείωμα.

117. Συνεπώς, φρονώ ότι το προκείμενο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως είναι αβάσιμο, όσον αφορά την εικαζόμενη παράλειψη απαντήσεως σε επιχειρήμα που προβλήθηκε πρωτοδίκως.

118. Δεύτερον, η μομφή που διατυπώνει ο αναιρεσείων αφορά τη λυσιτέλεια της αναλύσεως, η οποία έχει βασιστεί στην αρχή της εύλογης προθεσμίας.

22 — Βλ. απόφαση FIAMM κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-120/06 P και C-121/06 P, EU:C:2008:476, σκέψη 96 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

119. Εντούτοις, αφενός, ακόμη και αν υποθεθεί ότι το Γενικό Δικαστήριο μπορούσε να απόσχει της έρευνας περί της τηρήσεως της αρχής της εύλογης προθεσμίας ως αυτοτελούς λόγου αναιρέσεως, τούτο θα σήμαινε μόνο ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση περιέχει αιτιολογίες που παρατίθενται επαλλήλως, πράγμα που δεν μπορεί να οδηγήσει στην αναίρεσή της. Αφετέρου, όπως έχω ήδη διαπιστώσει στο πλαίσιο της αναλύσεως του πρώτου σκέλους του συγκεκριμένου λόγου αναιρέσεως²³, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς εξέτασε το επιχείρημα του αναιρεσειόντος επί τη βάση της αρχής της εύλογης προθεσμίας.

120. Κατά τη γνώμη μου, το επιχείρημα του αναιρεσειόντος που αντλείται από το ακατάλληλο της εξετάσεως της εύλογης προθεσμίας καθώς και το τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως στο σύνολό του, πρέπει να απορριφθούν.

121. Κατόπιν της αναλύσεως αυτής, θεωρώ ότι ο πρώτος λόγος αναιρέσεως δεν μπορεί να ευδοκιμήσει.

B — Επί του δεύτερου έως και του πέμπτου εκ των λόγων αναιρέσεως

122. Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, ο αναιρεσειών προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι παρερμήνευσε τον δεύτερο λόγο της προσφυγής, με τον οποίο υποστήριζε ότι δεν μπόρεσε να υποβάλει τις παρατηρήσεις του επί όλων των σημείων που αποτέλεσαν τη νομική βάση της προσβαλλομένης αποφάσεως.

123. Επισημαίνω ότι ο αναιρεσειών δεν έχει καταστήσει σαφές σε τι συνίστατο η φερόμενη παρερμηνεία, αλλά παραπέμπει εν γένει στην έκθεση των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως. Τα επιχειρήματα που προβάλλει στο πλαίσιο του δεύτερου λόγου αναιρέσεως είναι, επομένως, εκ προοιμίου ανεπαρκώς θεμελιωμένα.

124. Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, ο αναιρεσειών υποστηρίζει ότι, σε ό,τι αφορά την απόρριψη των επιχειρημάτων του σχετικά με τον καθορισμό της κατοικίας για την επιστροφή των εξόδων ταξιδιού, το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να διευκρινίσει το περιεχόμενο της έννοιας της κατοικίας κατά το ενωσιακό δίκαιο. Επιπλέον, κατά τον αναιρεσειόντα, το Γενικό Δικαστήριο δεν έπρεπε να αποκλείσει κάθε ενδεχόμενο θεραπείας της παρατυπίας που διαπράχθηκε κατά τον προσδιορισμό των δικαιούχων αποζημιώσεως, δεδομένου ότι τα προβαλλόμενα πραγματικά περιστατικά αποδείκνυαν τον καθαρά τυπικό χαρακτήρα της παρατυπίας αυτής.

125. Κατά τη γνώμη μου, με τα επιχειρήματα αυτά, καίτοι διατυπώνονται υπό το πρίσμα της εσφαλμένης ερμηνείας της ρυθμίσεως ΕΑΒ, ο αναιρεσειών επιδιώκει, στην πραγματικότητα, να πραγματοποιηθεί νέα εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, η οποία εκφεύγει της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου κατά την αναιρετική διαδικασία²⁴. Κατά συνέπεια, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως είναι απαράδεκτος.

126. Ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως, που προβάλλεται επικουρικώς, αντλείται από την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας. Ο αναιρεσειών υποστηρίζει ότι, προκειμένου οι απαιτήσεις του Κοινοβουλίου να ήταν κατ' αρχήν δικαιολογημένες, θα έπρεπε να είχε προσαρμοστεί το ποσό τους ώστε να συνεκτιμηθούν η καλή πίστη του αναιρεσειόντος και οι ιδιαίζουσες περιστάσεις της υποθέσεως.

23 — Βλ. σημεία 94 έως 104 ανωτέρω.

24 — Βλ. απόφαση Ε.ΟΝ Energie κατά Επιτροπής (C-89/11 P, EU:C:2012:738, σκέψη 64 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

127. Ο αναιρεσείων επαναλαμβάνει, κατ' ουσίαν, τα επιχειρήματα που εξετάστηκαν και απορρίφθηκαν από το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 102 έως 113 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και δεν προβάλλει καμία πλάνη περί το δίκαιο στο σκεπτικό της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Κατά την άποψή μου, ο τέταρτος λόγος είναι, ως εκ τούτου, απαράδεκτος²⁵.

128. Τέλος, ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως αφορά αποκλειστικά τον καταλογισμό των εξόδων στις δύο συνεκδικασθείσες ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου υποθέσεις.

129. Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, δυνάμει του άρθρου 58, δεύτερο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, αναίρεση δεν χωρεί αποκλειστικά για τον καταλογισμό και το ύψος της δικαστικής δαπάνης. Κατά πάγια νομολογία, ο κανόνας αυτός ισχύει και για τα αιτήματα που αφορούν υποτιθέμενη παρατυπία της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου σχετικά με τις δαπάνες, στην περίπτωση κατά την οποία έχουν απορριφθεί όλοι οι άλλοι λόγοι αναιρέσεως²⁶.

130. Συνεπώς, εάν το Δικαστήριο δεχθεί την πρότασή μου περί απορρίψεως των πρώτων τεσσάρων λόγων αναιρέσεως, παρέλκει η εξέταση του πέμπτου λόγου αναιρέσεως, ο οποίος αντλείται από την παρατυπία στην οποία προβάλλεται ότι υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο κατά την κατανομή των δικαστικών εξόδων.

131. Ως εκ τούτου, προτείνω να απορριφθούν ο δεύτερος έως και ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως και να απορριφθεί η αίτηση αναιρέσεως στο σύνολό της.

132. Δεδομένης της ήττας του αναιρεσειόντος, προτείνω, κατ' εφαρμογή των άρθρων 184, παράγραφος 1, και 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το αίτημα του Κοινοβουλίου.

VII – Συμπέρασμα

133. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως και να καταδικάσει τον Riccardo Nencini στα δικαστικά έξοδα.

25 — Βλ., ιδίως, απόφαση Eurocoton κ.λπ. κατά Συμβουλίου (C-76/01 P, EU:C:2003:511, σκέψη 47).

26 — Αποφάσεις Henrichs κατά Επιτροπής (C-396/93 P, EU:C:1995:280, σκέψεις 65 και 66) καθώς και Edwin κατά ΓΕΕΑ (C-263/09 P, EU:C:2011:452, σκέψη 78). Μολονότι κατά τη νομολογία αυτή ένας τέτοιος λόγος σχετικός με τα έξοδα είναι απαράδεκτος, θα ήταν κατά τη γνώμη μου περισσότερο ενδεδειγμένο να κριθεί ότι, σε περίπτωση απορρίψεως των λοιπών λόγων απαραδέκτου, παρέλκει η εξέτασή του.